Subliminal effect, as upgrading the moral and psychological compliance of individual in military collective technology

S. Mul

Administration of State Border Guard Service of Ukraine

Article info

Received 04.05.2019

Accepted 30.08.2019

Administration of State
Border Guard Service of
Ukraine

Volodymyrska street 26,
Kyiv, Ukraine

tel.: 0672364275.

Мул, С.А. (2019).
Сублімінальний вплив, як
технологія підвищення
морально-психологічної
відповідальності
індивідуума у військовому
колективі. *Fundamental and
applied researches in practice
of leading scientific schools*,
34 (4), 13–17.

Mul, S.A. (2019). Subliminal effect, as upgrading the moral and psychological compliance of individual in military collective technology. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 34 (4), 13–17.

In article based on studying the results of modern psychological investigations of subliminal effect on the psyche of personality worked out technological methods of such influence on the moral and psychological state of the military collective. In particular, author focus on the possibility of application subliminal effect in collective technologies (including law enforcement, military) through effect on the individual's personality fields, his ideas, thoughts, assertions, conviction (Cognitive sphere), emotions (Emotion sphere), behavior, skills, acting (behavioral sphere). Summing up the indicators of moral and psychological condition of military collectives, the factors that shape such condition are singled out: military duty, love of country, patriotism, treason, the ratio of personnel to the use of alcoholic beverages, including the driving of vehicles in a state of intoxication, the desire to use and use of narcotic substances, precursors), promotion of illegal activity, participation in it, corruption. Together with the personal content, meaningful entities and other elements of the psyche, subliminal effect firstly changes the moral and psychological background, and in the future, and the morale of the collective. Personality in relation to which subliminal technologies were used may subconsciously change the level of life awareness (of his inner world, himself), and maybe deliberately, at a particular moment, regardless of the further tasks of the study, rethink his existence in this world, find their own locus of the past and future.

Keywords: effect; subliminal activity; subliminal technologies; psychological state; thoughts; psyche; individual; collective; personality; activity.

Сублімінальний вплив, як технологія підвищення морально-психологічної відповідальності індивідуума у військовому колективі

С.А. Мул

Адміністрація Державної прикордонної служби України, м. Київ, Україна

В статті на основі вивчення результатів сучасних психологічних досліджень підпорогового впливу на психіку особистості опрацьовані технологічні прийоми такого впливу на морально-психологічний стан військового колективу. Зокрема, автором фокусується увага на тому, що застосування технологій сублімінального впливу у колективі (у т.ч. правоохоронному, військовому) можливе через вплив на сфери особистості індивідуума, його уявлення, думки, твердження, переконаність (когнітивна сфера), емоції (емоційна сфера), поведінку, навички, вчинки (поведінкова сфера). Узагальнюючи показники морально-психологічного стану військових колективів, виокремлено чинники, які і формують цей стан. Особистість у відношенні якої застосовувались сублімінальні технології може підсвідомо змінити рівень усвідомленості

життя (свого внутрішнього світу, себе), а може і свідомо, в конкретний момент, незалежно від подальших завдань дослідження, переосмислити своє буття в цьому світі, віднайти власний локус минулого і майбутнього.

Ключові слова: вплив; підпорогова діяльність; сублімінальні технології; психологічний стан; думки; психіка; індивідуум; колектив; особистість; діяльність.

Вступ

Просування та пошук нових ідей в правоохоронному, військовому середовищі у відповідь на запити сучасного громадянського суспільства, відбувається з урахуванням повільності внутрішніх відомчих реформ. Така повільність є наслідком формування виважених бюрократичних балансових механізмів у впровадженні нового.

Аналіз стану дисципліни та правопорядку в органах і підрозділах Державної прикордонної служби України у 2017 році висвітлює наявність значної кількості правопорушень, пов'язаних з недостатньою профілактикою цих явищ серед персоналу, нехтування вимогами командування.

Так, загальна кількість злочинів, скоєних персоналом Державної прикордонної служби України у 2016 році складає 117 та вже 68 у 2017 році, а загальна кількість військових адміністративних правопорушень сягає 2387 у 2016 та 1622 у 2017 роках. Гострою є проблема самовільного залишення підрозділів і дезертирства, за скоєння правопорушень цієї групи, де до ЄРДР внесено 11 повідомлень (Yunh, 1988).

Злободенними залишаються порушення, пов'язані із вживанням персоналом спиртних напоїв, наркотичних речовин (прекурсорів).

У 2017 році стався 491 випадок вживання персоналом спиртних напоїв, що становить 30% від загальної кількості військових адміністративних правопорушень. Є проблема приховування випадків вживання спиртних напоїв за кермом. У 2017 році мали місце 35 випадків керування транспортними засобами персоналом у нетверезому стані (Yunh, 1988).

Основною причиною наявності недоліків у роботі зі зміцнення правопорядку та дисципліни є недостатня індивідуальна робота з підлеглими військовослужбовцями, нехтування застосування наявних методик вивчення особистості, власне нехтування встановленим порядком персоналу, пошуку нових способів та шляхів впливу на психіку підлеглих.

Одним з інноваційних шляхів профілактики правопорушень серед персоналу є розробка і впровадження способів сублімінального впливу на психіку окремого індивідуума та військовий колектив зокрема.

Розвиток комунікативних зв'язків, обробки сигналів виокремлює актуальність досліджень проблем сублімінального впливу.

Під сублімінальним впливом ми розуміємо вплив на психіку людини через застосування окремих стимулів, як правило звукових та візуальних. Сучасне суспільство розглядає актуальність сублімінального впливу і через наявну можливість впливати на свідомість окремих груп людей без зайвої необхідності сповіщати, ознайомлювати про застосування технологій впливу.

В нашому дослідженні ми не розглядаємо розрекламовані комерційними структурами програми, відео, які навіюють покупцям надзвичайну їх ефективність при просуванні своїх товарів на ринку, мета такої діяльності одна – прибуток.

Через малодослідженість сублімінального (підпорогового) впливу на свідомість правоохоронців (військовослужбовців) та враховуючи низьку морально-психологічну відповідальність окремих індивідуумів, яка впливає на стан правопорушень, дисципліни у військовому (правоохоронному) колективі досліджуваність окресленої проблеми є актуальною, необхідною. Вивчаючи наявні здобутки психологічної науки з розробки проблеми ми прогнозуємо, що застосування технологій такого впливу може змінити морально-психологічний стан колективів, підвищити власну відповідальність за проступки індивідуума, як члена окремо взятого колективу.

Метою

нашого дослідження є опрацювання технологій підвищення морально-психологічної відповідальності індивідуума у колективі.

Теоретичні засади дослідження

Проблема психологічного впливу неодноразово досліджувалася психологами. Початком таких досліджень вважаються 40-і роки минулого сторіччя. Перед початком війни гостро постала проблема в проведенні пропагандистських та контрпропагандистських заходів. Широко публікуються роботи Л.Постмана, Г.Олпорта «Психологія чутток», збірник Х. Лассуела «Комунікація ідей», під керівництвом Карла Ховленда виконується Йельський проект дослідження комунікацій, де дослідник робить висновок, що повідомлення змінює установку об'єкту впливу, тоді коли, крім прохання, воно буде вмішувати інформацію про позитивні наслідки для досліджуваного, отримання якогось заохочення, В. Макгіром систематизовано та розроблено модель процесу впливу (*подача повідомлення, привертання уваги аудиторії до повідомлення, розуміння повідомлення, зміна установки, запам'ятовування нової установки, дія*) (Kovalev, 1989; Bailenson, Yee, Collins, 2008; Winkielman, Zajonc, Schwarz, 1997).

Е. Грінвальд зробив висновок, що ефективність психологічного впливу залежить від когнітивної відповіді досліджуваного (оціночний характер) (Greenwald, Spangenberg, Pratkanis, Eskenazi, 1991).

Сучасна психологічна наука здійснювала дослідження сублімінального впливу переважно в політиці, рекламі, торгівлі.

Історія психології засвідчує обережне відношення до проблеми підпорогового впливу та поступову зміну динаміки таких тверджень (Kovalev, 1989).

Виклад основного матеріалу

Використовуючи результати теоретичних досліджень психологічного феномену ми дійшли висновку, що застосування технологій сублімінального впливу у колективі (у т.ч. правоохоронному, військовому) можливе через вплив на сфери особистості індивідуума його:

- ✓ уявлення, думки, твердження, переконаність (когнітивна сфера);
- ✓ емоції (емоційна сфера);
- ✓ поведінка, навички, вчинки (поведінкова сфера) (Vasylyuk, 1995; Derkach, 1996).

Природа сублімінального впливу глибока, а способи широкі. Основою для підпорогової дії на свідомість особистості є подача візуальних та слухових стимулів, які є нижчими порогу сприйняття людиною. (поріг сприйняття людиною - короткотривалість дії-подача зображень, слів, як правило 1-15 мс, або ж звуковий сигнал, нижчий за слуховий поріг).

Дослідження підтверджують, що застосування неусвідомлюваних стимулів ефективно впливає на думки та оцінки людей, відносно оточуючого середовища.

Дж. Бейленсон застосував технологію поєднання фотографій учасника дослідження та відомого американського політика таким чином, щоб образ досліджуваного мав деяку схожість з політиком, який при цьому залишався упізнаним. Учасник експерименту на підсвідомому рівні не фіксував змін, але його відношення до політика після експерименту значно покращилося. Серія подальших експериментів підтвердила спроможність впливу на свідомість та збільшення позитивного відношення особливо до маловідомих політиків (Bailenson, Yee, Collins, 2008).

А. Охман, подаючи стимули (фотографії пауків, змії) досліджуванам з різними фобіями зміг впливати на їх емоційний стан (Ohman, Flukt, 2000).

Дії підпорогового впливу базуються на індукуванні неусвідомлених емоцій – емоційних реакцій, які здатні впливати на міркування та вчинки особистості. Особливостями неусвідомлених емоцій є те, що індивідуум не усвідомлює ні причин появи цих емоцій, ні сам факт їх існування (Greenwald, Spangenberg, Pratkanis, Eskenazi, 1991).

На думку П. Вінкельмана саме активація системи неусвідомленого емоційного реагування робить підпороговий вплив ефективним (Winkelman, Zajonc, Schwarz, 1997).

Сталих часових показників про дію ефекту від застосування сублімінальної дії на сьогодні не зафіксовано. В окремих дослідженнях він зберігався від де-кількох хвилин до доби, в інших декілька діб, тижнів (Moore, 1992).

На наш погляд, для збереження необхідної стійкості сублімінальної дії на визначену проблему, об'єкт, необхідна паралельна (візуально-звукова) та тривала подача необхідних стимулів членам колективу.

Сублімінальні технології ефективно застосовувалися для впливу на самосвідомість особистості, її уявлення, почуття.

Сучасна психологічна наука здобула результати, які підтверджують що застосування підпорогового впливу (стимулів) збуджує емоції, впливає на оцінки різної інформації, людей, події і явища. Найбільш ефективним впливом на психіку людей здійснюють неусвідомлені стимули, подача яких відбувається через візуальні комунікації (Ohman, Flukt, 2000).

При створенні необхідних умов сублімінальний вплив забезпечує зміни оцінок, міркувань, а в окремих випадках і вчинків особистостей та колективів, при дії на колективну свідомість.

Слід зазначити, що при розробці необхідних стимулів для впливу на психіку окремого індивідуума та колективну свідомість необхідно дотримуватись правила «створення короткого стимулу». Складні за змістом та будовою повідомлення психікою людини можуть не лише не перепрацюватись, а бути відкинутими взагалі.

Отже, сублімінальний вплив, як технології впливу через психіку індивідуумів, спроможний змінити морально-психологічну ситуацію колективу, знизити рівень негативних проявів правопорядку та дисципліни. Узагальнюючи показники морально-психологічного стану військових колективів, ми виокремили чинники, які і формують цей стан:

1. Військовий обов'язок, любов до Батьківщини, патріотизм, зрада -(група 1).
2. Відношення особового складу до вживання спиртних напоїв у т. ч. водіння транспортних засобів в нетверезому стані - (група 2).
3. Бажання вживати та вживання наркотичних речовин, прекурсорів -(група 3).
4. Сприяння протиправній діяльності, участь у ній, корупція -(група 4).

Оперативно-службова діяльність будь-якого колективу складається з процесів. Військовий колектив функціонує по чітко виписаним правилам в статутах, розпорядках, регламентах та планах.

Для формування позитивної динаміки чинників групи 1, технологіями сублімінального впливу можуть бути:

✓ обладнання телефонної мережі підрозділу (виклик, очікування) підпороговим сигналом: мелодія з патріотичної пісні, коротке повідомлення: «Я – Українець», «Ти – Патріот», «Зраді-Бій», «Пильність-Перемагає», «Я люблю Сім'ю», «Я-Захисник», «Сім'я-Я», «Україна-Вільна», «Ми -Українці».

✓ просування зазначених повідомлень, звуків, мелодій, постатей через різнобічні презентації, доповіді, фільми, тобто через звичайні регламентовані керівними документами повсякденні, тижневі, місячні заходи;

✓ розміщення спеціально підготовлених фотографічних патріотичних зображень в різнобічній друкованій продукції (через кожні 1, 3, 7, 11, сторінок) відомих газетах, журналах;

✓ розповсюдження символів держави, наприклад малого герба, синьо-жовтих кольорів, на знаках розрізнення, листуванні, одязі, особистій зброї;

✓ обладнання мішених полів зображеннями відомих терористів тощо;

✓ монтування цифрових матеріалів відомчого сайту патріотичною малопомітною українською, відомчою символікою.

Впровадження технологій здійснюється протягом двох-трьох тижнів, в кінці кожного тижня проводиться інформування персоналу про найбільш вагомні здобутки колег по службі, події державного значення (наприклад - нагородження державними нагородами), викриття в державі зрадників і їх публічне засудження, демонстрація українських краєвидів (якщо переважна більшість персоналу – жителі міста, то видатні місця в українських містах, відомі кожному українцю, для сільських мешканців, природні краєвиди або ж поєднання цих демонстрацій), короткі повідомлення про видатних українців (я пишаюсь, що це мій земляк і його знає весь світ, вся держава, місто тощо).

Чинники *групи 2,3* за своєю природою негативного впливу на особистість військовослужбовця *дещо схожі*. При застосуванні технологій підпорогового впливу доцільніше застосовувати візуальні канали подачі повідомлень. В залежності від необхідності впливу на ситуації п'янства, чи наркоманії, слід подавати те чи інше ситуативне повідомлення, або ж комплексну серію повідомлень. Технологіями таких повідомлень можуть бути:

✓ обладнання маршрутів руху особового складу малопомітними зображеннями медичного шприца, склянки з горілкою, поєднанні з написом «СТОП», обличчя наркомана чи п'яниці, як наслідку вживання наркотиків чи алкоголю;

✓ безкоментарна демонстрація наслідків дорожньо-транспортних пригод за участі персоналу при наркотичному чи алкогольному сп'янінні з розміщеними на цих зображеннях (на другому плані, вмонтованими) символів протидії алкоголізму (п'янству), наркоманії: написів «Я - не наркоман (п'яниця)», «Я здоровий», «Я цього не зроблю», зображень відомих людей - п'яниць, наркоманів, санкцій кримінального кодексу за такі злочини;

✓ насичення малопомітною антиалкогольною, антинаркотичною символікою численних інструктажів при заступанні, зміні нарядів, підсумках, нарадах;

✓ короткі вмонтовані символи досягнень здорового способу життя, посмішок, емоції радості, маленьких дітей, весілля (для мало одруженого колективу), батьків, птахів;

✓ поєднання фотозображень відмінників служби, сучасних авторитетних людей (лікарів М.Амосова, М. Пирогова, космонавта Л. Каденюка тощо), плеяди українських гетьманів з індивідуумами колективу таким чином, щоб той чи інший військовослужбовець, дивлячись на зображення частково впізнавав у ньому себе самого, тим самим підсвідомо співставляв свої здобутки, поведінку з здобутками і авторитетом зображеної особи.

Останнім часом в Україні протидії злочинності, корупції приділяється значна увага суспільства: проводиться антикорупційна реклама, створюються нові та реформуються інші правоохоронні органи, приймаються закони. Вищезазначені технології

сублімінального впливу можуть бути використані і для зміни динаміки таким явищем, як злочинність та корупція в колективі.

Звичайно, описані нами технології не є вичерпними. Вони можуть застосовуватись самостійно, у поєднанні одна з одною, з різним часовим проміжком, інтервалом, на окремо взяту особистість (лідера) чи на весь колектив.

При їх використанні важливо пам'ятати, що до сублімінального впливу треба завчасно готуватись, ретельно вивчати морально-психологічні показники досліджуваного персоналу (колективу), такі дії проводити лише спеціалістами-психологами. Як правило, у військових колективах мета та способи дослідження до керівництва, персоналу не доводяться. Така діяльність може регламентуватись відомчим розпорядчим документом з обмеженим колом осіб. Така обмеженість впливає на ефективність запровадженого сублімінального впливу, тобто досягає своєї мети.

В сукупності з особистісними змістовностями, змістовними утвореннями і іншими елементами психіки підпороговий вплив змінює спочатку морально-психологічний фон, а в подальшому і стан колективу. Особистість у відношенні якої застосовувались сублімінальні технології може підсвідомо змінити рівень усвідомленості життя (свого внутрішнього світу, себе), а може і свідомо, в конкретний момент, незалежно від подальших завдань дослідження, переосмислити своє буття в цьому світі, віднайти власний локус минулого і майбутнього.

Висновки

В нашому дослідженні ми спробували описати можливі технології сублімінального (підпорогового) впливу на психіку військовослужбовців, як спосіб зміни існуючого негативного стану дисципліни, правопорядку у правоохоронних органах, збройних формуваннях та інших підрозділах. Зазначені технології нами побудовані в простій, доступній для психолога формі.

Перспективою подальших розробок можуть бути експериментальні дослідження застосування підпорогових технологій у колективах, де найвищі показники вчинених правопорушень, стану військової дисципліни, занижені патріотичні настрої, низька самооцінка окремих керівників, зневіра у власному потенціалі та занижена самооцінка особистостей, розробці відповідних психологічних методик проведення сублімінальних заходів.

Література / References

- Averbux, E.S., Averbux, Y.E. (1973). *Kratkoe rukovodstvo po psyxiatryi*. L.: Medycyna.
- Asmolov, A.H. (2002). *Po tu storonu soznannya*. M.
- Bailenson, J.N., Yee, N., Collins, N. (2008). Facial similarity between voters and candidates causes influence. *Public Opinion Quarterly*, 72, 935-961.
- Ball, H. A. (1990). *Normy deyatel'nosti y tvorcheskaya aktivnost' lychnosti*. Voprosy psixologiyi, 6.
- Derkach, O.A. (1996). *Robocha knyha praktychnoho psixoloha: Texnologiya efektyvnoyi profesijnoyi diyal'nosti*. M.
- Greenwald, A.G., Spangenberg, E., Pratkanis, A.R., Eskenazi, J. (1991). Double blind tests of subliminal self-help audiotapes. *Psychological Scienc*, 2, 119-122.

- Kovalev, H. A. (1989). O systeme psixolohycheskoho vozdejstvyya. Psixolohyya vozdejstvyya (problemy teoryy y praktyky). M.
- Nakaz Administraciyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy vid 12 sichnya 2018 r. №27 "Pro stan pravoporyadku ta dyscypliny u 2017 roci ta osnovni zavdannya na 2018 rik".
- Moore, T.E. (1992). Subliminal perception: Facts and fallacies. *Skeptical Inquirer*, 14, 25-34.
- Ohman, A., Flukt, A. (2000). Unconscious emotion: Evolutionary perspectives, psychophysiological data and neuropsychological mechanisms. *Cognitive Neuroscience of Emotion*. N.Y.: Oxford University Press, 296-327
- Vasylyuk, F. E. (1995). Zhyttyevyj svit ta kryza: typolohichnyj analiz krytychnyx situacij. *Psixolohichnyj zhurnal*, 3.
- Winkelman, P., Zajonc, R.B., Schwarz, N. (1997). Subliminal affective priming resists attributional interventions. *Cognition and Emotion*, 11, 433-465.
- Yunh, K.H. (1988). Ob arxetypax kollektivnoho bessoznatel'noho. *Voprosy fylosofyy*, 1.